

ספר

משועות ישראל

על

שולחן ערוך

חושן משפט

ספר

משועות ישראל

על

שולחן ערוך

חושן משפט

חלק שני
הלואה

חלק ראשון
דינים - ערוך

הוצאה לאור
בית דפוס
מסורת
תל אביב
ה'תשנ"ח

ספר ישועות ישראל

על שולחן ערוך חושן משפט

חלק ראשון

ובו נכלל שני ביאורים

עין משפט

פלפול בשולחן ערוך ונישאי כליו והרכבה
חדושים בטוילי הראשונים ו'ל

חוקת המשפט

קיצור דינים המבוארים בנו"כ וגם מה
שהוסף הרב המחבר מדעתו

מאת מקש"ת הרב הגאון המובהק יהודי בדורו רשכבה"ג מרנא ורבנא
ישראל יהושע צוקללה"ה מחבר ספר ישועות מלכו וספר יבין דעת
אבדק"ק שרענסק, גאמבין, ווארקא, פולטוסק, קוטנא ושם חלקת מחוקק ספון
בן הרב הגדול ההר"ף מו"ה דוד צללה"ה מפלאצק.

חובא לבית הדפוס ע"י בן הרב המחבר הרב הגאון הצדיק החסיד האמיתי
בקש"ת מו"ה ר' משה פינחס צללה"ה אבד"ק וויסקיט
ואח"כ מילא מקום אביו צוקללה"ה בקוטנא.

ועתה יו"ל מחדש ע"י נכדי הרב המחבר
אברהם ברוך זינגער
שמואל צבי זינגער
אבדק"ק אלכסנדר

בני כ"ק אאמו"ר צללה"ה מאלכסנדר

עיה"ק ירושלים תוכב"א
שנת תשפ"ג לפ"ק

ספר ישועות ישראל

על שולחן ערוך
חושן משפט

והיה אמונת
עתיד חוסן
ישועות
חכמת ודעת
יראת ה'
היא אוצרו

חלק שני
הלוואה

פתח דבר

י'שמחו ה'לומדים ו'גילו ה'מעיינים בהגלות מחדש אור יקרת הספר "ישועות ישראל" על שולחן ערוך חושן משפט, מאת אא"ז הגאון המובהק יחיד בדורו, שר התורה ביראת ה' טהורה, מאורן של ישראל רשכבה"ג כקש"ת מרן רבי ישראל יהושע טרונק זצוקלה"ה, בעהמ"ח "ישועות מלכו" ו"בין דעת", אשר שימש בכתר הרבנות בק"ק שרענסק, גאמבין, ווארקא, פולטוסק, ואח"כ אבדק"ק קוטנא שם חלקת מחוקק ספון.

בין גדולי דור דעה נתפרסם שמו של רבינו לגדול שבענקים. אליו נועדו המלכים מאן מלכי רבנן ולפניו היו מביאים כל דבר הקשה, בהערצה רבה היו מפליגים בשבחו ומקלסין דבריו, ואור תורתו היה זורח על כל כנפות הארץ. מכל רחבי המדינה ואף מחוצה לה היו מריצין אליו שאלות בהלכה והוראה, גם מחכמי הספרדים היו מחלים פניו ועד לציון היו מגיעים פסקיו.

חשיבותו של ספר "ישועות ישראל" אינה צריכה לפנינו, באשר שמועותיו מתבדרות יום יום בפומייהו דרבנן ברבני למן זמנו ועד היום, עדיין משמש ספרא דבי רב לחם חוקם של כל תופסי התורה. הגם שדבריו הקדושים עמוקים מאד ורחבים מני ים, כאשר העיד ידיד נפשו של רבינו, הגה"ק בעל אבני נזר מסאכטשוב זי"ע, כי "העולם כלל אינם מבינים את הספר הזה שהוא נועד רק למופלגים שמספרם מועט", וכמו ששמענו מכ"ק אאמו"ר זצלה"ה ששמע מוקינו הרה"ק רבי יוסף מאמשינאו זי"ע שהאבני נזר אמר שרבינו המחבר היה סבור שכולי עלמא גאונים כוותיה ולא העלה על דעתו כי לא כל מוח ירד לעומק מחשבתו. אולם עדיין, זה כבר למעלה ממאה וחמשים שנה, משמש הספר כאורים ותומים לפני כל השואל בחושן המשפט. כבר בדורו נתייגעו גדולים וגאונים בתורתו המאירה, יושבי על מדין היו מדקדקים בכל סעיף קטן בספרו ולאורו היו פוסקים דעת תורה ברורה. ישראל עושה חיל גלייה לדרעיה ונפל נהורא בבי דינא, כמה ספרי רבוותא נתחברו באלו המקצועות ועדיין ספרא הדין חביב אצל כל דינא. מכל פינות אליו היו פונים בחיי חיותו, ועד היום הזה מתייגעים על כל תג בתורתו. בחוסן ישועות היה מתיר עגונות ומפענח תעלומות, כן ספרו מאיר נתיבות ופושט כל ספקות. חידוש היה רבינו גם בדורו המלא חכמים וגאונים, בוודאי בדור יתום כזה כאשר אין מי יורה דעה ויבין שמועה שפתותיו שושנים.

אמנם לא כפי חשיבותו הדרתו, כי ספר זה אשר נדפס לראשונה בשנת תר"ל בתנאים אשר היו קיימים בזמנו, לא זו בלבד שלא חודש הדר זיוו, עוד הורק מכלי לכלי בצילום אחר צילום אשר פגעו ונגעו באותיות נקנות בחסירה ויתירה, וזאת מלבד הטעויות אשר היו בו אף בדפוס הראשון [כאשר מתנצל מרן המחבר בהקדמת הספר כי 'רבו בו הרבה

טעיות וגם נשמטו ממנו הרבה דברים, חלקם צוינו במהדור"ק בלוח התקונים בסוף הספר וכעת הוכנסו למקומם].

ספרא הדין אשר נדפס לראשונה ע"י מרן המחבר, הוא גם הספר היחיד שהופיע אורו עוד בחי' חיותו. ספריו האחרים של רבינו, שו"ת 'ישועות מלכו' על ד' חלקי שו"ע, 'ישועות מלכו' - קרי' ארבע' על הרמב"ם, 'יבין דעת' על שו"ע יורה דעה ועוד גורגרים מני ים הגדול של חידושי תורתו, כל אלו יצאו לאור אחר הסתלקותו לחי' עלמין. בנו יחידו של רבינו, הגה"צ רבי משה פנחס זצלה"ה אבדק"ק קוטנא החל בסידורם, אחריו עמד בנו הגה"ח רבי יצחק יהודה זלה"ה רבה האחרון של קוטנא והמשיך במלאכת אביו לסדרם ולהוציאם לאור. הוא האחרון כבר העיד על כווד המלאכה, לסדר את תורתו של רבינו על מכונה, כי לרוב גאון ועומק עיונו של רבינו המחבר לא מצא לנחוץ לבאר דבריו והרבה פעמים קיצר מאוד עד שדבריו נראים כסתומים. ידוע היה רבינו ומצויין כל ימיו בכח זכרונו המופלג, כל התורה כולה היתה פרושה לפניו כשמלה, וגם במילי דעלמא לא היה שוכח שום פרט שראה או שמע מעולם. לסיבה זו גם לא מצא רבינו לנחוץ לציין שום מראה מקום למאמרי חז"ל בדבריו, מה שמכביד מאד על העיון בתורתו וההתעסקות בכתי"ק, וכפי שהעיד נכדו הג"ל.

לא כן היום אשר קמנו ונתעורר לאדפסי אידרא במלוא הדרה, הדור אתם ראו את כל המפעל אשר נעשה, לראשונה הוגה הספר הגהה נמרצת, נוספו לאין שיעור מראי מקומות, נפתחו ראשי תיבות, הספר פוסק וקוטע כראוי, נערכו מפתחות מפורטים, ומעט אשר רדנו ביערת הדבש מדברי רבותינו האחרונים אשר דנו ופלפלו בדברי רבינו ציינו בהערות, אמור מעתה לא בא כבושם הזה.

תולדות ימי חייו הנאדרים בקודש וגדול גאונותו וצדקתו, הלא כתובים בספרי דברי הימים. עומק עיונו ועוצם שקיעותו בתורה של רבינו המחבר, אין לשער ואין לתאר. לא באנו אלא לציין איזה ניצוצי זהר הנוגעים לנו לשבר האון ולהבין חומר העבודה הקשה בסידור הספר מחדש. מגדול גאונותו וחריפותו לא היה יכול רבינו לצמצם עצמו במערכת הכתיבה, וכפי שמסופר שכמה פעמים התחיל לכתוב תשובותיו ודברי תורתו על הנייר וממשיך בארוכה על השלחן. ופעם באמצע לימודו ניגב ידיו בעיסה שעמדה על השלחן וכמובן שנתפוררה, והתבטא בחריפות על הסוחרים שמרמים חבריות ולא מקפידים על טיב הסחורה ולא שם לבו כלל כי עיסה היא. כאשר עמד אדמו"ר הרה"ק רבי יוסף מאמשינאוו זי"ע אצל מיטת חוליה של זוגתו הצדיקת הרבנית מרת שרה ע"ה, בת הגה"ק בעל נפש חיה זי"ע חתנו של רבינו, הזכיר בשבחה כי בצעירותה היתה עומדת אצל זקנה רבינו המחבר להשגיח שלא תאחו האש ממקטרתו בכובעו כאשר אירע פעם אחת תוך כדי עומק עיונו.

לאור כל הג"ל דעת לנבון נקל היגיעה עד היכן מגעת, להסיר כל מקשה ולפשט כל חמירה בהשכל ודעת, על כן נאורנו חיל להביא לפניכם ברכה מרובה, תורה מפוארה בכלי מפואר, יין ישן בקנקן חדש מלא אורה זו תורה. הרבה יגיעות וטרחות יגענו עד אשר זכינו בס"ד לברך על המוגמר, בהוספות כמה וכמה מעלות טובות שנכנסו במהדורה חדשה הזו כמבואר מעל"ד.

כבר משחר ילדותו היה עדיו לגדולות, כאשר מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו. רבינו נולד בשנת תקפ"א לאביו הרב הגדול החרף מו"ה רבי דוד זצ"ל מגזע בעל תרומת הדשן, ולאמו הצדיקת מרת דבורה ע"ה. אביו קרא לו ג' שמות ישראל אליהו יהושע, ע"ש הני ג' אריות מרן הבעש"ט הק' הגר"א מוילנא והפני יהושע, זצוקלה"ה זי"ע [מטעם זה חתם עצמו רבינו המחבר תמיד בשם ישראל יהושע במחבר בלי הפסק ביניהם, שכן השם אליהו הוא סוף משם ישראל ותחילת שם יהושע, ובעת שאחת מבנותיו נתגרשה מבעלה הראשון חשש לשם אליהו וציוה לסדר ב' גיטין], והגה"ק מסאכטשוב אשר היה ריע דבק מאח לרבינו, הגיד תמיד כי בטח היה אביו אדם גדול אם קראו בשמות ג' גדולי הדור האלו. תחילת לימודו של רבינו היה בחיק אביו אשר האציל עליו פי שנים ברוחו, כאשר היה כבר שית כבר כתב לו חידושי תורה שחידש, עיקר לימודו עמו היה שבכל פעם אביו נתן לו איזה ספר מספרי האחרונים כדי לבקרו ולמצוא את הדברים התמוהים הנמצאים שמה כדי להרגיל שכלו בבניה ישרה ודרך בקורת הזה לחלק בעומק העיון בין הדברים שבהשקפה ראשונה נראים שווים, וכן היה דרכו לעולם ברוב חידושי כנראה להרגיל בהם. בס"א מביא רבינו קושיא ששמע מאביו בשם אחד מגדולי הדור, הלא הוא איש אלקי כ"ק מרן היהודי הק' מפרשיסחא זצוקלה"ה זי"ע, ובכתי"ק מביא רבינו הרבה חידושים משם אביו.

אמו הצדיקת היתה יתומה גלמודה בילדותה ודוד עשיר רצה לקחתה לאשה, אולם היא בחרה בבעלה רבי דוד זצ"ל שהיה אלמן עני ומטופל בבנים מאשתו הראשונה, בשביל שהיה תלמיד חכם ורצתה לבנות בית של תורה, וכל ימיה היה עול הבית על צווארה כדי שיוכל להתמסר ללימוד התורה. והגה"ק רבי אברהם מטשעכנאוו זי"ע אמר כי משום זה זכתה להוליד בן יקר כזה. בן ארכיסר נשא לאשה את הרבנית הצדיקת מרת פרווא ע"ה, בת הרב החרף המופלג מו"ה רבי חיים זי"ל [חתן הרב הצדיק הגביר המפורסם מו"ה רבי יצחק כ"ץ מפלאצק - עליו העיד האבנ"ז בשם חותנו הרה"ק מקאצק כי 'מתנגד צריכין להיות כמו רבי איטשעלי פלאצקער'] בן הרב הגאון מו"ה רבי יהודא מראוויטץ חתן הגאון בעל ה'בית מאיר' זצלה"ה. כבר אז עלה למעלה ראש והתחילו להחשיבו בין גדולי הדור.

נערץ ונקדש היה אצל כל גדולי דורו, אשר כאמור עמדו עמו במשא ומתן של הלכה ותמידין כסדרן החליפו אגרות ביניהן. גם רועי החסידות בדורו היו קוראים אחריו קדוש קדוש, וכבר בשחרית ימיו לאחר שהיה י"ד שבועות בצל הרה"ק מקאצק זי"ע פטר אותו לשלום באמרו שכבר אינו צריך לו ובעצמו יעלה ויצמת, כן אצל רבוה"ק מאלכסנדר זצוקלה"ה היה רבינו נחשב לחד בדרא וכמים פנים לפניו מסר רבינו המחבר את בנו יחידו ואהובו הגה"צ רבי משה פנחס זצלה"ה לידי כ"ק אא"ז מרן אדמו"ר הזקן זי"ע להתגדל בצל כנפיו. לאחר הסתלקות מרן אדמו"ר הזקן ב"ד שבט תרנ"ד, תוך שנת האבל של רבינו המחבר שנסתלק כ"ה תמוז תרנ"ג, התבטא בנו כ"ק דו"ז רבינו מרן בעל ישמח ישראל זי"ע, כי בכל זמן ישנו "גדול הדור" ובדורם היה זה רבינו המחבר, ולעומתו ישנו "צדיק הדור" הוא היה כ"ק מרן אדמו"ר הזקן זי"ע, וכאשר נסתלק הגדול שבדור היה מוכרח להסתלק הצדיק הדור ג"כ.

לאחר הסתלקותו לחי' עלמין ציוה רעהו הטוב הגה"ק בעל אבני נזר מסאכטשוב זי"ע שלא להתחשב בצוואתו ובקשתו שלא להקים 'אהל' על ציון מנוחתו, כי על כבודו הוא רשאי לצוות לדומנו אולם מכבוד התורה אין בכוחו לחסר ולגרוע ומחוייבים לכבדו ולרוממו כפי ערכו הראוי. שם היו אנשי ק"ק קוטנא שופכים שיח בכל עת וזמא כאן היה עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש לכל הבאים בצל קורתו והלומדים תורתו, להוגים בספריו ולמדוכבים שפתותיו.

~*~

הכרת טיבנותא לשקיי' מכל עולם התורה אל מע"כ ידידנו היקר והנעלה הרב הגאון רבי משה הלר שליט"א, על עבודתו וגינתו הכבירה שהשקיע בעריכת הספר זה כמה שנים בכשרון נפלא ובעמל רב, בנאמנות במסירות ובדייקנות, לא חסך כל מאמץ בהכנת ב' כרכים גדולים אלו, זאת התורה אשר שם משה הרבה נתקשה בה, שם לילות כימים בעמל וגינה עצומה, לברר ולהשיב מקחו של צדיק בהשכל ובחכמה, כל תג ואות בירר ב"ג נפה לא השמיט מאומה, עד שזכה ופנים חדשות באו לכאן מזהירים כאור החמה. שפתותיו של רבינו המחבר אשר ידובבו בזכות עמלו, בוודאי יליצו יושר בעבורו להוושע בכל משאלות לבו לטובה ולברכה, וזכות התורה אשר שם משה תעמוד לו לאלף המגן.

כוס של ברכה נגיש קדם מרגן ורבנן, הגאון האדיר רבי דב לנדא שליט"א ראש ישיבת סלבודקא, אשר האיר לנו פנים יפות ובתשו"ח מסר לידנו ספר ישועות ישראל דיליה עם הערותיו על הגליונות, כשהוא מוסיף לזרנו ולהמריצנו להתעסק בקדשים. ולמשהו, הגאון האדיר ראש הישיבה רבי שאול אלטר שליט"א מגור, אשר הקדיש למענינו מזמנו היקר שעות ארוכות, בטביעות עינו הגיה כל ההערות ובעין טובה הוסיף לאין שיעור הארות, לפשט כל חמירא ולבאר כל דבר הקשה באור יקרות. ברכת התורה וברכותינו נגשר קמיהו, ירבה השי"ת גבולם בתלמידים הגונים לכוונתיהו, בהשקט ונחת על מי מנוחות ינהלם, בבריות גופא ונהורא מעליא על ממלכתם יאריכו ימים.

שבחין אסדר להרב הגה"ח בנש"ק רבי נפתלי ראובן ציטראנעבויים שליט"א ריש מתיבתא ד'באבוב, אשר מלבד הגהותיו שהיה לו מכבר על כל הספר ונתנם בעין טובה, גם זמנים טובים עבר על שאר ההגהות והציגם והוסיף הרבה הערות נצרכות. על הטוב יזכר הרב הגה"ח רבי מנחם שלוי ויליגער שליט"א חדב"ן כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מאמשינוב וראש כולל חושן משפט בעיה"ת ביתר-עילית ת"ו, אשר אנהיר לעיינין ורב היה מפעלו לעמוד לימן. אחרון חביב הגה"ח בני היקר הרב"ג רבי ישראל יעקב שמעון שליט"א, אשר מרגע הראשון נכנס בעובי הקורה ועד לרגע האחרון אחז באמת הבנין לנצח על המלאכה, בחכמה ודעת סידר כל ההגהות על מכונם עדי היקבצם לכלי מחזיק ברכה, במסירות עצומה נתייגע לקיים מילי דאבות ולהשלים המערכה. תיכף לתלמידיו חכמים ברכה, לאלו צריכים להורות במלא ההערכה. זכות רבינו המחבר זיע"א תעמוד להם שלא תמוש התורה מפייהם ומפי זרעם וזרע זרעם עד עולם.

~*~

חכם לב יקח מצוות, ה"ה ידידנו הדגול והנכבד, רודף צדקה וחסד ומרבה להיטיב, יקר שבערכין ובעל עובדין טבין, רחים ומוקיר רבנן ותומך תורה באהבה, איהו גופיה צורבא מוסר שיעורים מתוקים בסברא ישרה, הרב יוסף יחיאל פרידמן שליט"א, אשר נדבה לבו אותו לנדב הוצאת הספר לע"נ הוריו היקרים נשמתם בגנוי מרומים, אביו הרב"ח ר' מנחם בן הרב יוסף ז"ל ואמו מרת צינה דבורה בת הרב יחיאל ע"ה, בגן עדן תהא מנוחתם ועל זרעם בחיים יליצו יושר בזכות נדבתם. זכות התורה תעמוד לו ולכב"ב יחי' להתברך בכל מילי דמיטב, יראו עיניהם ותגל נפשם בנחת צאצאיהם ויהי ה' את יוסף ויהא איש מצליח עד בלי די, ירכיבו על במתי ההצלחה ויתנהו אך למעלה, לטוב להם כל הימים.

~*~

בצאתנו מן השער נסיים מעין הפתיחה, בשבח והודיה להשי"ת שזיכנו לקיים מאמרם ז"ל (ב"ק ל' ע"א) אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנויקין, רבא אמר מילי דאבות, ואמרי לה מילי דברכות. הפעם אודה את ד' שהחיינו והגיענו להני תלתא מעליותא דבחד קטירא אתקטרו. להוציא אורה מאין תמורה ממילי דאבות, ישראל עושה חיל בחושן המשפט לקיים מילי דנויקין, ואליו ית' נשואות עינינו לקיים בנו מילי דברכות, כאשר מסופר בתולדות הגאון מויערשאוו ז"ל מתלמידי רבינו המחבר (פרדס שאול, בראש הספר): בעת שרבינו ישראל הוציא לאור את ספרו, באותה העת יצא לאור ספר דרוש מאחד מרבני פולין המפורסמים, ורבו הקופצים על ספר הדרוש, וספרו של הגאון מקוטנא היו לו מעט קונים וחלשה דעתו מאד. הגה"צ ר' שאול משה אב"ד וויערשאוו ז"ל, שהיה אצלו מקורב מקדם, נסע אליו ותחת אחד השיחים נגע בענין זה. אז אמר לו הגרש"מ, הנה איתא במדרש בזמן שישאל מצוין אצל הפרנסה כלך אצל הלכה ובזמן שאין ישראל מצוין אצל פרנסה כלך אצל הגדה, מצב הפרנסה עתה הוא קשה מאד לכן כשבא הסוחר לביתו בערב והוא עייף ורצון מעבודת כל היום, אזי בלקחו ספר לעיין לוקח הוא ספר דרוש שזה קל לעיין ובהלכה קשה לו לעיין, אבל כשיהיה בעז"ה ישועות ישראל אז יעיין כולם בספרו "ישועות ישראל", ונח דעתיה דרבינו הגאון המחבר זצ"ל.

כן יה"ר מלפני אבינו שבשמים, שזכות התורה"ק וזכות אבונה"ק יגן עלינו שלא תמוש התורה מפנינו ומפי זרענו וזרע זרענו, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים מתוך הרחבת הדעת וכל טוב, ועד מהרה נוכח לראות בככ"י בישועות ישראל בכיאת גואל צדק בב"א.

כ"ה תמוז ה'תשפ"ג, יומא דהילולא קדישא
ק"ל שנה להסתלקות רבינו המחבר זי"ע

אברהם ברוך זינגער
אבדק"ק אלכסנדר

בני כ"ק אדמו"ר זצלה"ה זי"ע מאלכסנדר
בן הרב"ג הק' מוה"ר רבי יעקב שרגא זצ"ל הי"ד אבד"ק אסטראו מאנ.
חתן הגה"ק מרן אדמו"ר רבי יוסף זצוקללה"ה זי"ע מאמשינאו
חתן הגאון הקדוש בעל נפש חיה זצוקללה"ה זי"ע
חתן הגאון הקדוש מרן המחבר זצוקללה"ה זי"ע

במה מעלות טובות אשר באו במהדורה חדשה זו

• כל הספר חונה סביב דברי השו"ע והרמ"א על הסדר, עליהם נסובים דברי המחבר (עד סימן ע"ב, כאשר הו"ל רבינו עוד בחייו. יתר הסימנים נשארו בכת"ק ולא זכינו לאורם, חבל על דאבדון). כשבכל מקום מצוין על אתר אותיות הס"ק לידע להיכן שייכים הדברים.

• אלפי מראי מקומות נוספו בדברי הישועות ישראל.

• כל הספר פוסק וקוטע כראוי, כאשר חילקנו את הקטעים הארוכים של המחבר לקטעים קטנים יותר, כדי להקל על הלומד.

• פתחנו את כל הראשי תיבות שהיו בספר.

• כל הטעויות, התיקונים וההשמטות, שצויינו ונוספו ע"י המחבר ב'לוח התיקונים והשמטות' בסוף הספר, תוקנו בתוך הספר במקומם.

• כמו כן הוספו עוד תיקונים חדשים, הנראים לענ"ד כמוכרחים.

• מחובר לטהור ונטפל לשם הוספנו הגהות וציונים, הארות יקרות והערות חשובות בביאור דברי המחבר [עד כמה שידינו יד כהה מגעת] וציונים חשובים הקשורים לדברי המחבר.

• מפתחות מפורטים לש"ס ופוסקים ומפתח ענינים מורחב.

וַיָּזַת לְמוֹדַעִי

• בכל התיקונים החדשים שנעשו בפנים הספר, השתדלנו להשאיר את נוסח מהדו"ק בסוגריים עגולים, והתיקונים נכתבו בתוך סוגריים מרובעים.

• גם התיקונים וההוספות שנעשו על פי 'לוח התיקונים והשמטות' מרבינו המחבר (שבסוף הספר במהדו"ק) נעשו רובם באופן הנ"ל, וצויינו במקומם בתוך סוגריים מרובעים כזה [*]. למעט במקומות אחדים שהדברים ארוכים, שם השמטנו את נוסח מהדו"ק וצוין ב'הגהות וציונים' שבמהדו"ק היה כאן נוסח אחר.

• בבמה מקומות ישנם הוספות שנכתבו ע"י המחבר בפנים הספר בסוגריים, ובכדי להפריד בינם לבין התיקונים, נעשו הוספות אלו בסוגריים מיוחדים כזה { }.

• הוספות חדשים 'הגהות וציונים' בשולי הדף מתחלקים לשנים, אלו הנסובים על דברי רבינו בחוקת המשפט כתובים באותיות מרובעות, והנסובים על דבריו ב'עין משפט' כתובים באותיות רש"י.

• דבריו המתחיל נכתבו ע"י רבינו המחבר וציונים לס"ק אלו

הקדמת רבינו המחבר

במהדורא קמא שנת תר"ל

אודה לה' כי גמל עלי חסדו להדפיס חי' על חו"מ חלק ראשון וקראתיו בשם **ישועות ישראל** כי נזכר שמי בקרבי גם כי סדר נזיקין נקרא ישועות כמדרשם אקרא דוהיה אמונת עתיך, כן יזכני ה' לגמור גם את חלק השני וגם שאר חי' הלכות ואגדות, והנה יען כי לא הייתי בבית הדפוס ע"כ רבו בו הרבה טעויות וגם נשמטו ממנו הרבה דברים, לכן מבוקשי מאת המעיין שיראה בלוח התיקונים כי שם נתקנו רובם, ויה"ר דנימא מילתא דתתקבל ולא נתבייש ולא נכלם ונוכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות אכי"ר.

נאום **ישראל יהושע** באדמו"ר מוה"ר דוד ז"ל חופ"ק קוטנא יע"א

ספר

ישועות ישראל

על שולחן ערוך חושן משפט

חלק ראשון

ובו נכלל שני באורים

עין משפט

משל בשלחן ערוך ונראה כליו והרבה
חדשים בחלי הראשונים ול.

חוקת המשפט

קצור דינים המבוארים בנ"ב תם סה
שהוסף הרב המחבר סתמו.

חברו

הרב הגאון המפורסם בקשת מוהרר ישראל יהושע שלימא
הרב דקיק קוטנא

הבא לביה"ד

ע"י ה"ר המחבר האבדך וכו' מוה' משה פנחס נ"י

ביתם שער דפוס ראשון שי"ל בשנת תר"ל ע"י מרן המחבר וצוק"ל

ספר

ישועות ישראל

על שולחן ערוך

חושן משפט

הלכות
דיינים

חוקת המשפט

עין משפט

א בזמן הזה. עיקר מלכות מינוי שופטים היה בזמן שהיה סמיכה ואז היה מלכות עשה בארץ ישראל למנות בכל עיר ועיר ובחוף לארץ בכל פלך ופלך, ועתה שבעוונותינו הרבים אין סמיכה מכל מקום מלכות מדרבנן למנות בארץ ישראל בכל עיר ובחוף לארץ בכל פלך להורות ולדון, כן כתב הרא"ה ז"ל בספר החינוך פרשת שופטים (מלכות חל"ה):

ב שהם הדברים המצויים. כתב הש"ך דנזקי אש ובור אין דנין בזמן הזה דלא שכיח, והיינו אשו דהוא משום ממנו אכל אשו דהוא משום חליו

א (א) בזמן הזה דנים הדיינים. עין ברמב"ם ז"ל פרק א' ופרק ד' מהלכות סנהדרין מדין מינוי שופטים ומדין סמיכה, ומה שיש לדקדק בזה בארתי בחדושי, ועיין בספר החינוך לרא"ה ז"ל כמה שכתב בפרשת שופטים (מלכות חל"ה):

סימן א

מנוי השופטים בארץ ובחוצה לארץ. ובו ו סעיפים

א (א) בזמן הזה דנים הדיינים דיני הודאות והלואות וכתובות אשה וירושות ומתנות ומוזיק ממון חבירו

ב שהם הדברים (ג) המצויים תמיד ויש בהם חסרון כים אבל דברים שאינם

א (א) בזמן הזה דנים הדיינים דיני הודאות והלואות וכתובות אשה וירושות ומתנות ומוזיק ממון חבירו

ב שהם הדברים (ג) המצויים תמיד ויש בהם חסרון כים אבל דברים שאינם

החובל (ב"ק פ"ד ע"ב) כל שכן נזקי בור, ובספר המכריע לרבינו ישעיה הזקן סימן ע"ו הביא בשם רב זמח גאון^(ג) דנזקי אש ובור דנין, וכן הביא המרדכי בריש פרק החובל (סי' פ') בשם רבינו חננאל^(ג) והראב"ה, ולא שצקיין וודאי דרב זמח גאון ורבינו חננאל ורבינו ישעיה הזקן והראב"ה והאור זרוע (פסקי ב"ק סי' שכה) והמרדכי משום ספיקא דמוהרי"ח^(ד). ונראה דנזקי אש דשייך בו משום חליו גם לרש"ל דנין, ונזקי בור כבר כתבתי שדעת המוסקפות דדנין בזמן הזה.

כתב הרא"ה ז"ל בספר החינוך בפרשת תלך במלכות דלו תהיה לאשה דמוציא שם רע (מלכות תקנ"ג) דאף על גב דקנס דמוציא שם רע אין דנין בזמן הזה מכל מקום מלכות עשה דלו תהיה לאשה שייך גם האידנא וכופין על זה. ולפי עניות דעתי כיון דעיקר חיובא דמוציא שם רע אינו אלא כשרצה לחייבה מיתה שהביא עדים שזינתה והומו כמבואר ברמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' נערה בתולה ה"ו) אם כן לא שייך האידנא דאין דנין דיני נפשות ואין מקום לחייבו בשביל הוצאת שם רע שלא יוכל לגרשה כיון שלא רצה לחייבה מיתה, איברא דלדעת המוסקפות בפרק (נערה) [אלו נערות] (כתובות מ' ע"ב ד"ה הא) ובפרק קמא דסנהדרין

הגהות וצינונים

א. כן איתא בגמ' במכות דף ד' ע"א, ועי' ברמב"ם פ"א מהל' סנהדרין ה"ב ובכס"מ ולח"מ שם וברמב"ך ריש פ' שופטים.

א) עיין בשו"ת הרד"ד אה"ע סימן מ"ג בתשובה לרבינו מה שכתב לחלק בין הא דכתבו המוסקפות, לדינא דאין דנין היזק דלא שכיח בזמן הזה.

ב) עיי"ש שהביא דברים אלו בשם רבינו חננאל ולא בשם רב זמח גאון. ג) במרדכי לא הזכיר את רבינו חננאל, אלא דבספר המכריע וכן האו"ז שציוו רבינו בסמור הביאו בו בשם רבינו חננאל. ד) שהוצא בהנהגות אשר"י בב"ק שם ועליו הסתמך הי"ש. ה) ועיי"ש בהל' ג' דלכד אין

במקום דהוי שמירה בבעלים
 ח"ב חוה"מ: תמה
 רעת ההלכה במשכנו בשעת הלוואה ח"ב ע"מ: תמד
 המלוה והפקידו אצל הלוה, אם פקע חוב שמירתו
 ח"ב חוה"מ: תמה. ע"מ: תמו
 יברים שמוצוה להחזיר ללוה כל יום ח"ב ע"מ: תמט
 שוה יותר מחוב אם הלוה שומר שכו
 ח"ב ע"מ: תנ
 יד אצל אחר בשכר והלה הפקידו אצל הלוה בחינם
 ח"ב חוה"מ: תמו. ע"מ: תמו
 זבעלים פשעו בשמירה אם נחשב שמירה בבעלים
 ח"ב חוה"מ: תמו. ע"מ: תמו
 בעלים מוען נגנב, אם נאמן לחייב את השומר
 ח"ב חוה"מ: תמו. ע"מ: תמו
 בעלים מוען נגנב כלפי דמי החוב
 ח"ב חוה"מ: תמה. ע"מ: תמט
 בד מעותיו כשנאבד, אם ממעם שומר או תנאי
 ח"ב ע"מ: תמח
 מן לומר שנאנסבשבעה
 ח"ב ע"מ: תמט
 למשכנו והניח משכון כנגדו, אם הוי עליו ש"ש
 ח"ב חוה"מ: תנ. ע"מ: תג
 זוי המשכון
 ח"ב חוה"מ: תג
 לחבירו והניח משכון כנגדו, אם הוי ש"ש
 ח"ב חוה"מ: תג
 לשמעון משכון ללוות עבורו מגוי והניח
 זכון משלו
 ח"ב ע"מ: תג
 את לצורך קהל
 ח"ב ע"מ: תנא
 לחבירו כדי ללוות עליו, אם יש פרוטה דר"י
 ח"ב ע"מ: תנא
 אם בנו נעשה שומר שכר
 ח"ב חוה"מ: תנב. ע"מ: תנב
 ח"ב חוה"מ: תנב. ע"מ: תנד
 ירעון ואין הכן דוחקו
 ח"ב ע"מ: תנד
 יכון אם הלוקח שומר שכר
 ח"ב חוה"מ: תנב. ע"מ: תנד

משכון - החוב שיותר מהמשכון
 אמר שמקבלו בעד כל החוב
 ח"ב חוה"מ: תמא. ע"מ: תמא
 שלא בשעת הלוואה ח"ב חוה"מ: תמא. ע"מ: תמא
 אמר בפירוש שאם יאבד לא יצטרך לשלם
 ח"ב חוה"מ: תמב
 התנה סתם שמקבל אחריות כנגד כל החוב ונגנב או
 נאבד ח"ב ע"מ: תמב
 משכון - חיובו באונסין
 משכנו ע"פ ב"ד כלים שחייב להחזירם
 ח"ב חוה"מ: תלב. ע"מ: תלז
 משכנו בשעת הלוואה ח"ב ע"מ: תלז
 משכנו שלא בשעת הלוואה ח"ב ע"מ: תלז
 - לשיטות שחייב באונסין על מה הוא ש"ש
 ח"ב ע"מ: תלז
 משכנו שלא ברשות ב"ד ח"ב חוה"מ: תלב. ע"מ: תלב
 - כשהאונס הגיע מחמת המשכון
 ח"ב חוה"מ: תלד. ע"מ: תלב
 - כשמשכנו בתוך הזמן ח"ב חוה"מ: תלז. ע"מ: תמא
 פרע החוב וביקש המשכון ודחאו חיובו באונסין
 ח"ב ע"מ: תלז
 - כשמעכו עבור חוב אחר שלא הגיע זמנו
 ח"ב חוה"מ: תלז. ע"מ: תלז
 כשהטף משכון על חוב שלא הגיע עדיין זמנו
 ח"ב ע"מ: תלז
 משכון שלא ברשות בשכירות וערבות ח"ב ע"מ: תלז
 כשקיבל אח"כ רשות להשתמש בו ח"ב חוה"מ: תנב
 - כשקיבל את הרשות בזמן ההלוואה ח"ב חוה"מ: תנב

משכון - מענת פירעון

לוה מוען ברי ומלוה אין יודע כמה פרע
 ח"ב חוה"מ: תסא. ע"מ: תסא
 כששניהם שמה
 ח"ב חוה"מ: תסא. ע"מ: תסא
 כשעה אחד מוידע ויאלץ בדבריו הלוה את גויירו מה'ת

משכון - יורשי המשכון
 מען הורש שנאנס המשכון ח"ב חוה"מ: תפה
 - אם חילוק בין ברי לשמא ח"ב חוה"מ: תפה
 - מוען שאמר לו אביו שנאנס ח"ב חוה"מ: תפו
 אין היורשים יודעים בכמה ממושכון ח"ב חוה"מ: תפו
 בדבר העשו להשאיל ולהשכיר ולא ראו, אם נאמן הלוה
 על הסכום ח"ב חוה"מ: תפו. ע"מ: תפו
 - תלוי במחולקין בסך ההלוואה אם המלוה זקוק למנו
 ח"ב חוה"מ: תפו. ע"מ: תפו
 - כשהלוה מכחיש ומוען שלא לוה ח"ב חוה"מ: תפו

משכון - משכון ביד גר

משכון קרע באתרא דלא מסלקי ומת ותפסו אחר
 ח"ב חוה"מ: תפח. ע"מ: תפח
 איבד הגוי את המעות ומוצאו אחר, אם יחזיר למלוה
 ח"ב חוה"מ: תפח. ע"מ: תפח
 - הא מלוה להוצאה ניתנה ח"ב ע"מ: תפח
 - אם קונה המעות במשיכה ח"ב ע"מ: תפח
 הפקידו המלוה ביד אחר ומת הגוי, אם זכה במותר
 ח"ב חוה"מ: תפט

משכון - נאבד המשכון

כשהלוה אומר שהיה שוה הרכבה והמלוה אינו יודע
 ח"ב חוה"מ: תנח. ע"מ: תנח
 - מעם שלא שייך כאן תקנת נגזל בפקדון
 ח"ב חוה"מ: תנח. ע"מ: תנח
 - כשהמלוה מודה ששווה מקצת יותר מהחוב וא"י כמה
 ח"ב ע"מ: תנט
 כשהמלוה מודה שחייב ואינו יודע כמה אם הוי מתוך
 ח"ב חוה"מ: תס
 - במקום דפשע או הזיק ח"ב חוה"מ: תס
 - בלא הוי ליה למידע ח"ב חוה"מ: תס. ע"מ: תס
 - כשהמלוה מודה שהמלוה לא יודע ח"ב חוה"מ: תס
 כשהמלוה מודה ששווה יותר וא"י כמה, אם נחשב דבר
 שאין לו

לוה מודה ששווה כמו הפין שכיר השלחני, אם נחשב
 דבר שבמדה ח"ב חוה"מ: תס
 משכון - נאבד המשכון, שבעה שאינו ברשותו
 אם נשבע מה'ת כשאין שוה יותר מהחוב
 ח"ב ע"מ: תנח
 חיוב המלוה לישבע כשהלוה מאמינו, והלוה צריך
 לישבע ח"ב חוה"מ: תסב. ע"מ: תנח
 - המלוה נשבע בנקיטת הפין או היסט ח"ב ע"מ: תנח
 כשהמלוה חשוד ולוח הייב שבעה דאורייתא
 ח"ב ע"מ: תס

משכון - נמילתו מעצמו

למשכון את הלוה בסימא ודח'י
 ח"א חוה"מ: בת. ע"מ: לא
 נמילת המשכון מבית הנפקד ח"א חוה"מ: בת. ע"מ: לא
 נמילתו ע"י הנפקד עצמו לעצמו
 ח"א חוה"מ: בת. ע"מ: לא
 - במקום הפסד, עיכוב הפקידון
 ח"א חוה"מ: בת. ע"מ: לא
 בחוב דשכירות שאין איסור נמילתו קודם פסד
 ח"א חוה"מ: לא. ע"מ: לא
 - במקום הפסד, וכיצד לוקח בלי שומא ח"א ע"מ: לא

משכון - נפתח המשכון

כשהחולקין בסכום הפחת ח"ב חוה"מ: תפא. ע"מ: תפח
 - כשאין למלוה מנו ח"ב חוה"מ: תפא. ע"מ: תפח
 - בשניהם שמא ח"ב חוה"מ: תפא. ע"מ: תפח

משכון - ספק בסכום ההלוואה

כשהיה נאמן בשבעה בלי המשכון, אם פסד משבעה
 כשיש משכון ח"ב חוה"מ: תסו. ע"מ: תסו
 יש עדים שהלוהו, וא"י כמה, נאמנות המלוה
 ח"ב ע"מ: תסד
 כשאין העד יודע אם בא לידו בתורת המשכון
 ח"ב ע"מ: תסו
 - אם נאמן בשבעה בלי המשכון, אם פסד משבעה
 ח"ב ע"מ: תסו